

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 10/2018. (VII. 18.) AB HATÁROZATA

a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatálybalépéséhez kapcsolódó átmeneti rendelkezésekről és egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXXIII. törvény 3. §-a alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Balsai István, dr. Dienes-Oehm Egon, dr. Pokol Béla, dr. Salamon László, dr. Szívós Mária és dr. Varga Zs. András* alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatálybalépéséhez kapcsolódó átmeneti rendelkezésekről és egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXXIII. törvény 3. §-a alaptörvény-ellenes, ezért azt megsemmisíti.
2. Az Alkotmánybíróság a Fővárosi Ítéltábla 3.Bpkf.10174/2015/3. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.
3. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt egyebekben visszautasítja.

Az Alkotmánybíróság e határozatát a Magyar Közlönyben közzé kell tenni.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (1) bekezdése alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz. Indítványában a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatálybalépéséhez kapcsolódó átmeneti rendelkezésekről és egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXXIII. törvény (a továbbiakban: Btkátm.) 3. §-a alaptörvény-ellenességét állította a korábbi elítéléseit érintően folytatott összbüntetésbe foglalási eljárás alapján. A támadott rendelkezés értelmében abban az esetben, ha az összbüntetésbe foglalandó ítéletek közül legalább egy a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) hatálybalépését, tehát 2013. július 1-jét követően emelkedett jogerőre, az összbüntetésbe foglalásra nem a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvényt (a továbbiakban: régi Btk.), hanem a Btk. 93–96. §-át kell alkalmazni.
- [2] A konkrét esetben az indítványozó a Pesti Központi Kerületi Bíróság 204.B.20.113/2013/28. számú ítéletével kiszabott és a Fővárosi Törvényszék 32.Bf.5543/2014./8. számú határozatával 2014. június 1-jén jogerőre emelkedett 1 év 10 hónap börtönbüntetés és a Fővárosi Törvényszék 15.Bk.715/2013/2. számú, 2012. július 18-án jogerőre emelkedett összbüntetési ítéletével megállapított 6 év 1 hónap börtönbüntetés összbüntetésbe foglalása iránt terjesztett elő kérelmet. A rendelkezésre bocsátott iratok alapján megállapítható, hogy a Fővárosi Törvényszék 15.Bk.715/2013/2. számú határozata az elítélt három korábbi büntetését foglalja összbüntetésbe.
- [3] Az indítványozó ellen folytatott büntetőeljárások kivétel nélkül a régi Btk. alapján minősülő cselekmények miatt folytak. Tekintettel azonban arra, hogy az összbüntetési indítvánnyal érintett egyik ítélet – a Pesti Központi

Kerületi Bíróság 204.B.20.113/2013/28. számú ítéletével kiszabott és a Fővárosi Törvényszék 32.Bf.5543/2014./8. számú határozatával 2014. június 1-jén jogerőre emelkedett 1 év 10 hónap börtönbüntetés – 2013. július 1-jét követően emelkedett jogerőre, az indítványozó esetében – a Btkátm. támadott rendelkezése értelmében – az eljáró bíróságnak a Btk. összbüntetési szabályait kellett alkalmazni.

- [4] Az indítványozó összbüntetésbe foglalás iránti indítványát a Fővárosi Törvényszék elsőfokú bíróságként eljárva a 14.Bpk.1639/2014/6. számú végzésével elutasította. A döntést a Fővárosi Ítéletábrla másodfokon 3.Bpkf.10174/2015/3. számú végzésével helyben hagyta. Az elsőfokú döntés indokolása szerint az indítványozó összbüntetésbe foglalás iránti indítványával érintett ítéletek közül az egyik 2013. július 1-jét, tehát a Btk. hatálybalépést követően emelkedett jogerőre. Ennek megfelelően az összbüntetésbe foglalásra a Btkátm. 3. §-a alapján a Btk. szabályai az irányadók. A Btk. 93. § (4) bekezdése – a korábban hatályos szabályozással ellentétben – kizárja a többszörös összbüntetésbe foglalás lehetőségét. Ennek következtében nem volt mód arra, hogy az indítványozó korábbi összbüntetését és ezt követően született, legutóbbi jogerős ítéletét összbüntetésbe foglalják, mert az többszörös összbüntetésbe foglalás lett volna. Így az indítványozó kérelmét az eljáró bíróság elutasította.
- [5] Az indítványozó álláspontja szerint a Btkátm. 3. §-a nem áll összhangban az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében rögzített jogállamiság követelményével. Utal rá az indítványozó, hogy a jogállamiságból fakadó követelményeket az Alkotmánybíróság számos korábbi határozatában elemezte és rögzítette. Ennek keretében az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy a jogállamiságnak szerves része a jogbiztonság, amiből a *nulla poena sine lege praevia* jogelv, vagyis az a követelmény is fakad, hogy senkit sem lehet olyan jogszabályi rendelkezés alapján büntetéssel sújtani, amely a cselekmény elkövetésekor még nem volt hatályos. A jogbiztonság érdekében a jogalkotónak korlátokat kell szabnia a lezárt jogviszonyokba történő beavatkozás lehetősége előtt. Ilyen beavatkozás csak akkor engedhető meg, ha a lezárt jogviszony megváltoztatását a jogbiztonsággal konkuráló más alkotmányos elv elkerülhetetlenné teszi.
- [6] Az indítványozó úgy véli, hogy esetében csak a szerencsén, valamint az adott büntetőeljárás lefolytatására illetékes hatóságok leterheltségén múlt, hogy mikor emelkedett jogerőre az ítélete, illetőleg, hogy az a Btk. hatályba lépését követő időre esett. Sérti a jogbiztonságot, hogy ezen véletlen és előre nem látható okból kellett a bíróságnak a Btk. rendelkezéseit alkalmazni a régi Btk. szabályai helyett, és így nem volt lehetőség az indítványozóval szemben hozott büntető ítéletek összbüntetésbe foglalására.
- [7] 2. Az indítványozó beadványát az Alkotmánybíróság felhívása nyomán kiegészítette.
- [8] Megerősítette, hogy álláspontja szerint a támadott jogszabályi rendelkezés azért ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével, mert visszaható hatályú jogalkalmazást tesz lehetővé. Ezzel kapcsolatosan az indítványozó új érvelést nem adott elő, de visszautalt az előző beadványára.
- [9] Ezen felül előadta, hogy a Btkátm. 3. §-át az Alaptörvény II. cikkében foglalt emberi méltósághoz való joggal és a személyes szabadsághoz való jogot érintően az Alaptörvény IV. cikk (2) bekezdésében rögzített követelmény-nyel is ellentétben állónak tartja. Ismételten rámutatott, hogy az elítélt büntetésének a tartama nem múlhat azon, hogy az ügyében eljáró hatóságok mennyi idő alatt folytatják le vele szemben a büntetőeljárást és mikor hozzák meg a jogerős döntést. Az ilyen megoldás álláspontja szerint sérti az emberi méltóságot. Ebből pedig azt a következtetést vonta le, hogy a támadott jogszabályhely az emberi méltóságot és a személyes szabadságot sértő megoldást rögzít. Ilyen módon pedig az ügyében hozott döntések az említett alapjogai sérelméhez vezetnek.
- [10] Végül az indítványozó kérte, hogy a Btkátm. 3. §-a alaptörvény-ellenessége megállapításán és megsemmisítésén túl az Alkotmánybíróság az Abtv. 27. § alapján eljárva semmisítse meg a Fővárosi Törvényszék 14.Bpk.1639/2014/10. számú ítéletét, továbbá a Fővárosi Ítéletábrla 3.Bpkf.10174/2015/2. számú végzését.

II.

[11] Az Alkotmánybíróság eljárása során a következő jogszabályi rendelkezéseket vette figyelembe:

[12] 1. Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„II. cikk Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”

„IV. cikk (2) Senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani. Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki.”

[13] 2. A Btkátm. indítvánnyal érintett rendelkezései:

„3. § Ha az összbüntetésbe foglalandó ítéletek közül legalább egy a Btk. hatálybalépését követően emelkedett jogerőre, a Btk. 93-96. §-át kell alkalmazni.”

III.

- [14] Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az indítvány érdemi vizsgálatát megelőzően lefolytatta az indítvány befogadására irányuló eljárást. Ennek eredményeként az Alkotmánybíróság arra a megállapításra jutott, hogy az indítvány összességében megfelel az Abtv.-ben a befogadással szemben támasztott formai és tartalmi követelményeknek, ezért 2015. december 2-án döntést hozott az indítvány befogadásáról. A befogadási eljárásban az Alkotmánybíróság alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek tekintette, hogy a Btkátm. 3. §-a, amely az összbüntetésbe foglalásra adott időponthoz – a Btk. hatályba lépéséhez – kapcsolódóan kötelezően előírja a Btk. – elkövetőre nézve hátrányosabb – szabályainak az alkalmazását attól függetlenül, hogy az érintett alapítéletek esetlegesen a régi Btk. rendelkezései alapján születtek, összhangban áll-e az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelménnyel.
- [15] Már a befogadási eljárásban is megállapította ugyanakkor az Alkotmánybíróság tanácsa, hogy az indítvány egyes elemei érdemi vizsgálatának nincs helye.
- [16] Az Alaptörvény II. cikke és IV. cikk (2) bekezdése állított sérelmével összefüggésben ugyanis az indítvány semmilyen indokolást nem tartalmaz. Az indítványozó csupán állítja az Alaptörvény ezen rendelkezéseinek a megsértését, de nem határozza meg, hogy a támadott jogszabályhely miért ellentétes a megjelölt alaptörvényi rendelkezésekkel, azok sérelmét hogyan idézi elő. Nem támasztja alá továbbá beadványaiban az indítványozó azt sem, hogy az általa megjelölt és megsemmisíteni kért bírósági döntések az Alaptörvény megjelölt rendelkezéseivel miért nem tekinthetők összhangban állónak.
- [17] Mindezek alapján az indítvány azon elemeinek a vizsgálatát, amelyeket az indítványozó az Alaptörvény II. cikke és IV. cikk (2) bekezdésére, valamint az Abtv. 27. §-ára alapított, az Alkotmánybíróság az Abtv. 64. § d) pontja alapján visszautasította.

IV.

- [18] Az indítvány megalapozott.
- [19] 1. Az indítványozó a Btkátm. 3. §-ának az alaptörvény-ellenességét állítja. Érvelése szerint a jogállamiságnak szerves része a jogbiztonság, amelynek védelme érdekében a jogalkotónak korlátokat kell szabnia a lezárt jogviszonyokba történő beavatkozás lehetősége előtt. A Btkátm. kifogásolt rendelkezése ugyanakkor ezen korlátokat figyelmen kívül hagyva, visszamenőlegesen írja elő a Btk. összbüntetésre vonatkozó szabályainak az alkalmazását a régi Btk. rendelkezései alapján elítelt elkövetőkre is.
- [20] Az indítványozó úgy véli, esetében csak a körülmények szerencsétlen alakulásán, valamint az adott büntetőeljárás lefolytatására illetékes hatóságok leterheltségén múlt, hogy az ellene folytatott egyik büntetőeljárásban – amely a régi Btk. szabályai alapján folyt – 2013. július 1-jét követően született jogerős ítélet. Így állt elő az a helyzet, hogy ugyan az indítványozó elítélései a régi Btk.-n alapulnak, az összbüntetés megállapítására a bíróságok – a Btkátm. 3. §-ának megfelelően – mégis a Btk. szabályait alkalmazták. Ezek értelmében ugyanakkor – ellentétben a korábban hatályos szabályokkal – nem nyílt lehetőség az indítványozó ítéleteinek a többszörös összbüntetésbe foglalására.

- [21] Az indítványozó álláspontja szerint sérti a jogbiztonságot, hogy a Btkátm. 3. §-a alapján az utolsó ítélet jogerőre emelkedésének az időpontja miatt kellett a bíróságnak valamennyi alapítéletére a régi Btk. helyett a Btk. rendelkezéseit alkalmazni, aminek következtében az összbüntetés megállapításakor egyértelműen hátrányosabb helyzetbe került, mintha esetében a régi Btk. rendelkezéseit alkalmazták volna. Az indítványozó érvei tehát az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó alaptörvény-ellenességet érintően a jogbiztonság követelményrendszerébe tartozó kiszámíthatóság garanciáján és a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmán alapulnak.
- [22] 2. Az összbüntetésről a Btk. a büntetés kiszabására irányadó anyagi jogi szabályok között rendelkezik, ennek ellenére az összbüntetés megállapítása nem tekinthető klasszikus értelemben vett bünteteskiszabásnak. Az összbüntetés szabályainak az alkalmazása során a bíróság az alapítéletekkel kiszabott jogerős büntetéseket veszi alapul, azok felülbírálatára, újraértékelésére azonban nincs lehetősége. Ennek megfelelően az összbüntetési eljárásban nem alkalmazhatók a bünteteskiszabásra irányadó elvek és rendelkezések, így – egyebek mellett – nem vizsgálható az elkövetett cselekmény és az elkövető társadalomra veszélyessége, a bűnösség foka, az enyhítő vagy súlyosító körülmények fennállása, de a jogerős alapítélet óta a terhelt személyi körülményeiben bekövetkezett változás sem. Az összbüntetést a bíróság megállapítja.
- [23] Annak ellenére, hogy az összbüntetés alkalmazása nem minősül a klasszikus értelemben vett bünteteskiszabásnak, mégis az összbüntetési ítélet lesz az a bírósági döntés, amely az elítélt által letöltendő szabadságvesztés tartamát meghatározza, amely alapján az elítélt a büntetést tölti.
- [24] Ebben a kettősségben ragadható meg a jogintézmény sajátossága: az összbüntetés valójában olyan bünteteskiszabás, amely felülírja a jogerős ítéletek jogkövetkezményekkel kapcsolatos rendelkezéseit és megállapítja a letöltendő szabadságvesztés mértékét anélkül, hogy a terhelt bűnösségéről maga döntést tartalmazna.
- [25] 2.1. Összbüntetésbe foglalásnak – egyéb feltételek teljesülése esetén – akkor van helye, ha az elkövető különböző büntetendő cselekményeit a hatóságok külön eljárásokban bírálták el, ennek eredményeként vele szemben több ítéletben szabtak ki határozott ideig tartó végrehajtandó szabadságvesztést.
- [26] Az összbüntetés közel sem új keletű jogintézmény, mivel már a Csemegi-kódex óta, tehát több mint száz éve szerves része a hazai büntetőjogi szabályozásnak. Nem tekinthető továbbá olyan jogalkotói kedvezménynek sem, amely valamely elkövetői csoportot a többihez képest pusztán méltányosságból (*ex gratia*) előnyös helyzetbe hozna. Az összbüntetés épp annak a biztosítéka, hogy egyes elkövetők ne kerüljenek hátrányosabb helyzetbe a többiekhez képest azért, mert esetükben eljárásjogi akadályok lehetetlenné tették az egységes büntetés-kiszabást és a halmazati büntetés alkalmazását.
- [27] Abban az esetben ugyanis, ha egy elkövetőt több bűncselekmény miatt vonnak felelősségre, – a régi Btk. 85. §-a és a Btk. 81. §-a értelmében – kötelező a halmazati büntetés alkalmazása. Előfordulnak azonban olyan esetek, amelyekben ezen követelmény nem érvényesül. Azt ugyanis, hogy a bűncselekmények elbírálására egy eljárásban vagy külön eljárásokban kerül sor, több tényező befolyásolhatja. Függhet attól, hogy a bűnüldöző hatóságoknak, illetve a bíróságoknak tudomása van-e valamennyi bűncselekmény elkövetéséről, illetve attól is, hogy célszerűnek tartják-e a büntetőeljárásban az ügyek egyesítését. A célszerűségi szemponton alapuló egyesítési szabály azonban nem kötelező jellegű, hanem pusztán lehetőség.
- [28] Az összbüntetés célja az, hogy a terheltet utólag olyan helyzetbe hozza, mintha a különböző eljárásokban elbírált cselekményeit a Btk. kötelező szabályának megfelelően egy eljárásban elbírálván halmazati büntetéssel sújtották volna. Ennek következtében az összbüntetés tartamának megállapítása összhangban áll a halmazati büntetés kiszabásának szabályaival, de szükségszerűen tartalmaz a két jogintézmény különbözőségeiből fakadó eltéréseket.
- [29] 2.2. Az összbüntetés szabályai legutóbb a Btk. hatálybalépésével módosultak. A jelenleg hatályos rendelkezésekkel a jogalkotó egyértelműen a szigorítás irányába mozdult el. A jogalkotói célkitűzés – a Btk. 93. §-ához fűzött indokolás szövege szerint – az volt, hogy a szabályozás megfeleljen annak a kriminálpolitikai törekvésnek, amelynek jegyében a többszörös bűnelkövetőkkel szemben szigorúbban kíván fellépni. Ennek megfelelően az összbüntetésbe foglalás feltételeit a jogalkotó több ponton megszorító jelleggel módosította. A szabályozásban ez a szigorítás az alábbiak szerint jelenik meg.
- [30] A régi Btk. – a 92. § (1) bekezdésében – azon cselekményeknél tette lehetővé az összbüntetés alkalmazását, amelyeket az elkövető a legkorábban hozott ítélet jogerőre emelkedését megelőzően követett el. Ezzel szem-

ben a Btk. 93. § (1) bekezdése alapján összbüntetés csak azon cselekmények esetén alkalmazható, amelyek elkövetési ideje a legkorábbi elsőfokú ítélet kihirdetését megelőző időre esik. A két időpont, vagyis a legkorábbi elsőfokú ítélet kihirdetése és a legkorábban hozott ítélet jogerőre emelkedése nem válik el szükségszerűen. Azon esetekben ugyanakkor, amelyekben az elsőfokú ítélet ellen bármely jogosult fellebbezéssel él, az eljárás másodfokon, adott esetben pedig harmadfokon is folytatódik, és a legkorábbi elsőfokú ítélet kihirdetése bizonyosan korábbi időpontra esik, mint az első jogerős ítélet meghozatala. A módosítás tehát az összbüntetés szempontjából figyelembe vehető időtartamot leszűkítette.

- [31] Szemben a korábban hatályos szabályokkal, a Btk. 93. § (4) bekezdése alapján már nincs lehetőség a többszörös összbüntetésbe foglalásra, vagyis arra, hogy a bíróság a korábban már összbüntetésbe foglalt ítéleteket az összbüntetésbe foglalás feltételeinek megfelelő további ítéletekkel együtt foglalja új összbüntetésbe.
- [32] A régi Btk. szabályai alapján – figyelemmel az összbüntetés tartamának megállapításához iránymutatást nyújtó a 3/2002. Büntető jogegységi határozat II. pontjára – lehetséges volt, hogy a hosszabb tartamú szankció mellett a (leg)rövidebb teljesen elenyésszen. A Btk. 94. §-a megszüntette az abszorpció lehetőségét azáltal, hogy előírta: a (leg)rövidebb tartamú büntetésnek legfeljebb a 2/3 része engedhető el.
- [33] A régi Btk. előírása szerint az összbüntetés tartama nem érhette el az alapul fekvő büntetések együttes tartamát. A Btk. 94. §-a alapján ugyanakkor már nem kizárt a kumuláció, vagyis az összbüntetés tartama megegyezhet a büntetések összegének tartamával.
- [34] Az összbüntetés mértékének felső határát – a régi Btk. 40. §-a szerinti húsz évvel szemben – a Btk. 36. §-ában 25 évre emelte a jogalkotó.
- [35] A Btk. 93–96. §-ai a fentiek szerint jelentősen szűkítik a figyelembe vehető ítéletek és ezzel együtt azon elkövetők körét, akik esetében helye van összbüntetés megállapításának. Szintén változás, habár nem kifejezetten szigorító tartalmú, hogy az összbüntetési eljárás lefolytatására nem kerül sor automatikusan. Ahhoz a Be. 574. § (4) bekezdése hatályos rendelkezése értelmében be kell szerezni az elítélt hozzájárulását, kivéve, ha azt maga az elítélt indítványozta.
- [36] A Btk. hatálybalépésével, rendelkezéseinek az alkalmazásával összefüggésben a Btkátm. tartalmaz iránymutatást. A törvény 3. §-a vonatkozik az összbüntetési szabályok alkalmazására. Ennek értelmében a Btk. 93–96. §-a szerint kell eljárni, amennyiben az összbüntetésbe foglalandó ítéletek közül legalább egy a Btk. hatálybalépését követően emelkedett jogerőre.
- [37] Az indítványozó ezen törvényhely alaptörvény-ellenességét állítja.
- [38] 2.3. Az Alkotmánybíróság az összbüntetés szabályait ez idáig mindössze két döntésében tárgyalta. Az 1116/D/2001. AB határozat alapjául szolgáló indítványokban az érintettek – egyebek mellett – azt kifogásolták, hogy az összbüntetés szabályait a jogalkotó „szigorúbb irányban megváltoztatta”. A határozat indokolásában az Alkotmánybíróság az összbüntetési szabályok módosítására vonatkozó indítványozói kifogást a szabadsághoz és személyi biztonsághoz való jog, valamint a hátrányos megkülönböztetés tilalma alapján vizsgálta. Annak keretében nem végezte el a jogintézmény tartalmi elemzését, mert úgy ítélte meg, hogy az összbüntetés szabályainak a módosítása és az Alkotmány megjelölt rendelkezései között nincs alkotmányjogilag értékelhető összefüggés. Ennek hiányában pedig az indítvány ezen elemeit elutasította.
- [39] Az 1012/B/2008. AB határozatban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az összbüntetés jogintézménye büntető anyagi jogi kategória. „Az összbüntetés célja – a halmazati szabályokból kiindulva – valójában az arányos büntetés garantálása azokban, a terhelt számára a leghátrányosabb esetekben, a személyi szabadság elvonásával járó szankciók alkalmazásakor, ha a terhelt ismert és felderített cselekményeinek egy eljárásban való elbírálására a hatóságok, illetve a bíróság oldalán felmerülő objektív okból nem volt mód.” (ABH 2011, 1864, 1867.) Az összbüntetésbe foglalás a határozat értelmében „egy járulékos jogintézmény” (ABH 2011, 1864, 1870.), amelynek alkalmazása „deklaratív bírói tevékenység” (ABH 2011, 1864, 1870.). „Mindebből az következik, hogy az összbüntetési eljárás során a bíróság [...] nem is kerülhet abba a helyzetbe, amikor a *nullum crimen sine lege* és annak társelvei szóba kerülnének.” (ABH 2011, 1864, 1870.)
- [40] Mindezekből következően az Alkotmánybíróság értelmezésében az összbüntetés olyan garanciális rendelkezés, amely meghatározott, számára hátrányos esetekben kompenzációt nyújt a terheltnek. Jellegét tekintve járulékos jogintézmény, amely nem jelent önálló elítélést.
- [41] A hivatkozott alkotmánybírói esetjog alapján az is megállapítható, hogy az összbüntetés korábban nem volt tárgya olyan alkotmányossági vizsgálatnak, amely a jogbiztonság valamely követelményének, így például a vizsgálható hatály tilalmának az érvényesülését vizsgálta volna.

- [42] 3. Büntetőjogi tárgyú döntéseiben az Alkotmánybíróság következetesen hangsúlyozza, hogy a büntetési rendszer kialakításánál a törvényhozó szabadsága széles körben érvényesül. A terheltek bizonyos csoportjainak eltérő kezelése, súlyosabb megbüntetésük elvi lehetőségének a biztosítása vagy számukra kedvezmények nyújtása a büntetőpolitika körébe tartozó kérdés. Irányadónak tekinti jelen esetben az Alkotmánybíróság azt a korábbi álláspontját is, amely szerint „[a] büntetéskiszabásnak a büntető törvényben meghatározott szabályai minden esetben egy adott büntetőpolitika normatív megtestesülését jelentik.” [13/2002. (III. 20.) AB határozat, ABH 2002, 85, 90.] „Az Alkotmánybíróságnak nincs jogosítványa a büntetőpolitika által megfogalmazott szükségletek, követelmények és célok helyességéről és indokairól, így különösen azok célszerűségéről és hatékonyságáról határozattal dönteni. Az Alkotmánybíróság csak a normában testet öltött politikai döntés alkotmányosságáról vagy alkotmányellenességéről határozhat. Ezt viszont olyan alkotmányossági vizsgálat keretében cselekszi, amelynek során figyelemmel van nemcsak az Alaptörvény textusára, hanem annak normatív és intézményes összefüggéseire, és ugyanígy tekintettel van a Btk. rendelkezéseire és intézményeinek koherenciájára. Az Alkotmánybíróságnak tehát arra van jogosítványa, hogy a büntetőpolitika alkotmányos korlátait állapítsa meg, de ne a politika tartalmáról döntsön, ennek során pedig különös tekintettel legyen az alapjogok védelmének alkotmányos büntetőjogi garanciáira” {1214/B/1990. AB határozat, ABH 1995, 571, 573, 574.; lásd még: 23/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [33]}.
- [43] A konkrét esetben az indítványozó alkotmányossági kifogásait az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó jogbiztonság követelményrendszerébe tartozó kiszámíthatóság garanciájára és a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmára alapította.
- [44] Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az Alaptörvénynek a Magyarország jogállami jellegét deklaráló B) cikk (1) bekezdése nem tartalmaz alaptörvényben biztosított jogot, ugyanakkor a jogállamiság részét képező jogbiztonságból fakadó visszaható hatály tilalmát és a kellő felkészülési idő követelményét az Alkotmánybíróság az alanyi alapjogokhoz, illetve azok érvényesüléséhez közvetlenül kapcsolódó elvként ismeri el. Ezekre tehát alkotmányjogi panaszban is hivatkozni lehet, a jogállamiság és az annak részét képező jogbiztonság más tartalmi elemeire viszont nem {3047/2016. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [39]; hasonlóan lásd: 1/2016. (I. 29.) AB határozat, Indokolás [54], [61]; 34/2014. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [71]}.
- [45] A jelen esetben, mivel az indítványozó kifogása a fentiek szerint megjelölt egyik kivételes eset, a visszaható hatályú jogalkotás tilalma körébe tartozik, az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével összefüggésben helye van a támadott jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenessége vizsgálatának.
- [46] Az Alkotmánybíróság jelen ügyben is figyelemmel volt az Alaptörvény negyedik módosítására (2013. március 25.), valamint a 13/2013. (VI. 7.) AB határozatában a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglalt felhasználhatóságát illetően rögzített szempontokra. Tekintettel arra, hogy az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének értelmezésekor – az Alkotmány 2. § (1) bekezdésével fennálló tartalmi egyezés, az Alaptörvény egészét illető kontextuális megfelelés és az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevétele alapján – a 31/2015. (XI. 18.) AB határozatban az Alkotmánybíróság irányadónak tekintette a jogbiztonság követelményével kapcsolatos korábbi megállapításait (Indokolás [46]), azok alkalmazásának a jelen ügyben sem látta akadályát.
- [47] 4. Az alapul fekvő alkotmányossági probléma vizsgálatában az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének relációjában az Alkotmánybíróság az alábbi kérdésekre koncentrált. Elsőként azt értékelte, hogy a Btkátm. kifogásolt 3. §-a ellentétes-e a visszaható hatály tilalmából fakadó azon – az Alkotmánybíróság gyakorlatában is következetesen érvényesülő – követelménnyel, miszerint valamely jogszabály hatálybaléptetése főszabály szerint nem történhet visszamenőlegesen, és a jogszabály rendelkezései nem alkalmazhatók a jogszabály hatálybaléptése előtt létrejött tényekre és jogviszonyokra erre irányuló kifejezett rendelkezés alapján sem. Másodsorban pedig arról foglalt állást, hogy a Btkátm. 3. §-a az érintett jogalanyokra nézve szigorúbbnak, a jogalanyok helyzetét elnehezítő tartalmúnak minősül-e. Végül, figyelemmel az előbbi megállapítások tartalmára, arról döntött az Alkotmánybíróság, hogy a szabályozás összhangban áll-e az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményekkel.
- [48] 4.1. Elsőként az Alkotmánybíróság a támadott rendelkezés visszaható hatályát vizsgálta.
- [49] Az Alkotmánybíróság értelmezése szerint a jogbiztonság megköveteli, hogy a jogrendszer egésze, annak részterületei, valamint egyes szabályai világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára előre láthatóak legyenek, továbbá a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordoz-

- zának (9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 65–66.; 38/2012. AB határozat, Indokolás [84]). A jogbiztonság teremti meg a lehetőséget a jogalanyoknak arra, hogy magatartásukat ténylegesen a jog előírásaihoz tudják igazítani [3208/2013. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [58]].
- [50] A jogi normák előreláthatóságának és kiszámítható működésének követelménye felöleli a visszamenőleges hatályú jogi szabályozás korlátozott és kivételes lehetőségét. Vagyis jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg jogkövetkezményeket: nem rögzíthet kötelezettséget és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.
- [51] Az Alkotmánybíróság szerint valamely jogszabály nem csupán akkor minősülhet az említett tilalomba ütközőnek, ha a hatálybalépés visszamenőlegesen történt, hanem akkor is, ha a jogszabály rendelkezéseit – erre irányuló kifejezett rendelkezés alapján – a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell [57/1994. (XI. 17.) AB határozat, ABH 1994, 324–325.; 16/2014. (V. 22.) AB határozat, Indokolás [32]]. Ez utóbbi esetben a szabály a hatályba lépését megelőző eseményhez, tényhez fűz új, a korábban hatályos szabályhoz képest eltérő jogkövetkezményt, aminek következtében felmerülhet a visszaható hatály sérelme. Visszaható hatályról beszélünk továbbá akkor is, ha az új szabály a hatályba lépését megelőzően keletkezett, annak időpontjában fennálló tényállás jogkövetkezményét a régítől eltérően határozza meg.
- [52] A jogi normák előreláthatóságának és kiszámítható működésének követelményét, valamint a visszamenőleges hatályú jogi szabályozás korlátozott és kivételes lehetőségét deklarálja törvényi szinten a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Jat.) is a 15. § (1) bekezdésében. Ennek értelmében „[a] jogszabályi rendelkezést – ha jogszabály eltérően nem rendelkezik – a hatálybalépését követően a) keletkezett tényekre és jogviszonyokra, valamint b) megkezdett eljárási cselekményekre kell alkalmazni.”
- [53] 4.2. A Btk. hatálybalépéséről a jogszabály 463. §-a rendelkezik. A jogszabályhely értelmében a törvénykönyv – benne az összbüntetés új szabályozása – 2013. július 1-jén lépett hatályba. A Btk. összbüntetési szabályainak az alkalmazásáról ugyanakkor a Btkátm. 3. §-a rendelkezik, amely rendelkezés szintén 2013. július 1-jétől hatályos. Jelen alkotmánybírósági vizsgálat tárgya ezen alkalmazási szabály Alaptörvénnyel való összhangjának a vizsgálata..
- [54] A Btkátm. 3. §-a értelmében a Btk. 93–96. §-ait olyan összbüntetési eljárásokban kell alkalmazni, amelyekben az összbüntetésbe foglalandó ítéletek közül legalább egy a Btk. hatálybalépését, vagyis 2013. július 1-jét követően emelkedett jogerőre. Ha Btkátm. 3. §-ában foglalt feltétel teljesül, a bíróságok kötelesek a Btk. összbüntetésre irányadó rendelkezései szerint eljárni. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy maga a Btkátm. 3. §-a is alkalmazandó az olyan összbüntetési eljárásokban, amelyekben az összbüntetésbe foglalandó ítéletek közül legalább egy 2013. július 1-jét követően emelkedett jogerőre.
- [55] Az összbüntetésbe foglalás ugyanakkor szükségszerűen legalább két jogerős ítéletet feltételez. Ezek közül a Btkátm. 3. §-a értelmében csak az egyik ítélet jogerőre emelkedésének kell a Btk. hatályba lépését követő időpontra esnie. A másik – legalább egy – ítélet jogerőre emelkedésének az időpontja ugyanakkor a Btk. és egyúttal a Btkátm. 3. §-ának a hatályba lépését megelőző időpontra is eshet.
- [56] Az ítélet jogerőre emelkedése, illetve annak időpontja ténykérdés. Így valamennyi olyan összbüntetési eljárásban, amikor az összbüntetésbe foglalandó ítéletek közül legalább egy ítélet 2013. július 1-jét megelőzően emelkedett jogerőre, megállapítható, hogy a Btkátm. 3. §-ában foglalt alkalmazási szabály a hatályba lépését megelőzően keletkezett tényekre alkalmazandó. Ilyen esetekben a Btkátm. kifogásolt 3. §-a tehát a hatályba lépését megelőzően keletkezett tényekhez fűz új, a korábban hatályos szabályozáshoz képest eltérő jogkövetkezményt azáltal, hogy meghatározza az ebbe a körbe eső ítéletekben kiszabott szabadságvesztés büntetés tartamának a megállapítására irányadó szabályt.
- [57] A Btkátm. 3. §-a ezért tartalmilag visszaható hatályúnak minősül.
- [58] Önmagában ugyanakkor a szabály visszaható hatályú alkalmazása nem vezet feltétlenül alaptörvényellenességhez. Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében ugyanis a tilalom kizárólag a jogalanyok helyzetét elnehezítő (*ad maiem partem*) visszaható hatályú szabályra irányadó [110/2009. (XI. 18.) AB határozat, ABH 2009, 971, 984.]. Az Alkotmánybíróság ezért a továbbiakban arról foglalt állást, hogy a támadott rendelkezés az érintett jogalanyokra nézve szigorúbb, a jogalanyok helyzetét elnehezítő tartalmúnak minősül-e. Mivel a Btkátm. 3. §-a a régi Btk. és a Btk. összbüntetési szabályainak az alkalmazásáról rendelkezik, az alkotmányosági vizsgálat kiterjed ezen rendelkezések egymáshoz viszonyított tartalmára.

- [59] 4.3. A régi Btk. és a Btk. kapcsolódó szabályainak összevetésével megállapítható, hogy a hatályos rendelkezések a terhelte nézve hátrányosabbak. A Btk. kapcsolódó szabályai ugyanis egyértelműen szűkítik azon ítéletek – és egyúttal azon elítéltek – körét, amelyen belül lehetőség van összbüntetés megállapítására. Ezen túl a Btk. a kiszabható büntetés mértékét érintően is súlyosította a szabályokat. (Lásd részletesen: a határozat IV.2.2. pontját, Indokolás [29]–[37]). Az elítélteknek tehát súlyosabb büntetést kell kiállniuk, amennyiben az ítéleteiket a Btk. alapján foglalják összbüntetésbe, mintha arra a régi Btk. alapján kerülne sor. Ezen súlyosabb szabályok alkalmazásáról pedig a Btkátm. kifogásolt 3. §-a rendelkezik.
- [60] Jelen ügy indítványozóját a szabályok változása azért érinti hátrányosan, mert a Btk. 93. § (4) bekezdése kizárja a többszörös összbüntetésbe foglalás lehetőségét. Ezért az indítványozó összbüntetési kérelmét az eljáró bíróság elutasította. Az indítványozónak az így megvalósuló joghátrány következtében súlyosabb büntetést kell kiállnia, mintha esetében a régi Btk. rendelkezései alapján sor került volna összbüntetés megállapítására.
- [61] 4.4. A fentiekre figyelemmel az Alkotmánybíróság végül azt vizsgálta meg, hogy a szabályozás összhangban áll-e az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményekkel.
- [62] Az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján a jogállamiság és a jogbiztonság érvényesülésének kritériumai – köztük különösen a visszaható hatály tilalma – nem csupán irányt mutatnak, de határokat is szabnak a jogalkotói és a jogalkalmazói tevékenységnek {lásd hasonlóan: 16/2014. (V. 22.) AB határozat, Indokolás [74]}.
- [63] A jogbiztonság alkotmányos követelményéből fakadó elvek, így különösen a kiszámíthatóság és az előre láthatóság elvei azt kívánják meg, hogy az új vagy módosított szabályok alkalmazása – lehetőség szerint – a jövőre nézve legyen kötelező, és a szabály a keletkezését megelőzően létrejött tényeket és jogviszonyokat, valamint azok jogkövetkezményeit az érintettek nézve hátrányosan ne szabályozhassa. Garanciát nyújtanak továbbá arra, hogy ezen főszabálytól csak indokolt esetben, módon és mértékben lehessen eltérni. A visszaható hatály tilalma tehát nem abszolút, a jogállamiság garanciarendszere azonban a visszaható hatályú szabályokat csak meghatározott keretek között engedti érvényesülni.
- [64] A fentiek szerinti jogállami követelmények nem zárják ki annak a lehetőségét, hogy az összbüntetés számítását érintő módszerek utólag változzanak, sőt szigorodjanak. Így az összbüntetés szabályainak a 2013. július 1-jei módosítása a változás tartalmától függetlenül önmagában nem vezet alaptörvény-ellenességhez.
- [65] Jelen esetben ugyanakkor a jogalkotó ezen súlyosabb szabályok bevezetését nem bízta a jogalkalmazásra – vagyis nem tette lehetővé, hogy az eljáró bíróságok a Btk. 2. § (1)–(2) bekezdései alapján maguk döntsék el, hogy a cselekmény elkövetése idején vagy a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő törvény tartalmaz-e enyhébb rendelkezéseket az elítélte nézve és ezért az egyes esetekben melyik alkalmazandó –, hanem arról a Btkátm. 3. §-ával rendelkezett.
- [66] Az Alkotmánybíróság a fentiekben a Btkátm. 3. §-át érintően nem csupán azt állapította meg, hogy az az érintett elítéltek nézve hátrányos tartalmú, helyzetüket elnehezítő szabály, hanem azt is, hogy a rendelkezés alkalmazásáról a jogalkotó visszamenőleges hatállyal rendelkezett.
- [67] Ezek összehatásaként az Alkotmánybíróság arra a megállapításra jutott, hogy a Btkátm. 3. §-a kívül esik a korlátozott és kivételes esetek azon körén, amelyen belül a visszamenőleges hatályú jogi szabályozás az Alkotmánybíróság gyakorlata és a jogállamiság alkotmányos garanciarendszere alapján általában megengedett.
- [68] Az Alkotmánybíróság a fentiekre figyelemmel megállapította, hogy a támadott jogszabályi rendelkezés ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével, ezért azt megsemmisítette.
- [69] Az Alkotmánybíróság által megsemmisített jogszabályi rendelkezés – az Abtv. 45. § (1) bekezdése értelmében – az Alkotmánybíróság megsemmisítéséről szóló határozatának a hivatalos lapban való közzétételét követő napon hatályát veszti, és e naptól nem alkalmazható.

V.

- [70] 1. Az alkotmányjogi panasz előterjesztője indítványában azt kérte, hogy az Alkotmánybíróság a Btkátm. 3. §-a alaptörvény-ellenességének megállapításán és megsemmisítésén túl az Abtv. 27. §-a alapján eljárva semmisítse meg a Fővárosi Törvényszék 14.Bpk.1639/2014/10. számú ítéletét, továbbá a Fővárosi Ítéletábról 3.Bpkf.10174/2015/2. számú végzését.
- [71] Az indítvány kapcsán folytatott befogadási eljárásban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványban megjelölt és megsemmisíteni kért bírósági döntések alaptörvény-ellenességét az indítványozó nem indo-

kolta meg. Így az Abtv. 27. §-ára alapított indítványi elemeket az Alkotmánybíróság az Abtv. 64. § d) pontja alapján visszautasította.

- [72] Az Alkotmánybíróság a konkrét esetben nem tartotta továbbá indokoltnak azt sem, hogy az Abtv. 28. § (2) bekezdése szerint eljárva az Abtv. 26. §-a alapján indítványozott eljárásban a bírói döntés alkotmányosságát is vizsgálja. Úgy ítélte meg ugyanis, hogy a Btkátm. 3. §-ának alaptörvény-ellenességéből fakadó következmények az indítványozó vonatkozásában a büntetőeljárás szabályai szerint érvényesíthetők.
- [73] A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: új Be.) 839. § (3) bekezdése értelmében az össz-büntetési eljárást a bíróság hivatalból vagy indítványra folytatja le. Az összbüntetési eljárás lefolytatását az elítélt, a védő vagy az ügyész indítványozhatja. Amennyiben a bíróság hivatalból, illetőleg a védő vagy az ügyész indítványára jár el, minden esetben be kell szereznie az elítélt hozzájárulását az összbüntetési eljárás lefolytatásához. Az eljárás alanyai – köztük az indítványozó terhelt – számára az összbüntetési eljárás kezdeményezésének a lehetősége az Alkotmánybíróság döntését követően nyitva áll.
- [74] Az indítványozó az új Be. szabályai értelmében jelen alkotmánybírósági határozat közzétételét követően ismételt kérelmet terjeszthet elő ítéletei összbüntetésbe foglalására. Kérelmét pedig a bíróság már a megsemmisített Btkátm. 3. § figyelmen kívül hagyásával, a hatályos anyagi jogi (Btk.) és eljárásjogi szabályok (új Be.) alapján lesz köteles elbírálni.
- [75] Így az indítványozónak a visszaható hatály tilalmának a megsértésével okozott sérelem az új Be. és a Btk. szabályainak az együttes alkalmazásával orvosolható, amennyiben az összbüntetésbe foglalás törvényi feltételei esetében fennállnak.
- [76] 2. Az Alkotmánybíróság a jelen határozatában rögzített jogkövetkezményt és annak hatásait érintően szükségesnek tartja rögzíteni az alábbiakat.
- [77] A Btkátm. 3. §-ának *ex nunc* hatályú megsemmisítése következtében a Be. 839. § (3) bekezdése alapján – az egyéb törvényi feltételek fennállása esetén – az indítványozón kívül valamennyi olyan elítélt számára megnyílik a lehetőség az összbüntetésbe foglalással összefüggő indítvány (ismételt) előterjesztésére, akiknél – az indítványozóhoz hasonlóan – a bíróság a megsemmisített rendelkezést alkalmazva korábban elutasította az összbüntetésbe foglalásra tett indítványt, illetőleg összbüntetést – ugyancsak a Btkátm. 3. §-ára figyelemmel – hivatalból nem állapított meg.
- [78] Azon elítéltek esetében pedig, akiknek a jogerős ítéleteit a megsemmisített rendelkezés alkalmazásával a bíróságok összbüntetésbe foglalták, és így a büntetésük súlyosabb lett, mintha annak tartamát a megsemmisített rendelkezés alkalmazása nélkül állapították volna meg, az Alkotmánybíróság – amennyiben az egyéb törvényi feltételek teljesülnek – indokoltnak tartja az összbüntetési eljárás megengedését az új Be. 840. § alapján a Btkátm. 3. §-a, azaz releváns törvényi rendelkezés megsemmisítésére tekintettel.
- [79] A Btkátm. 3. §-a szerinti alkalmazási szabály megsemmisítését követően az eljáró bíróságok a Btk. 2. § (1)–(2) bekezdései alapján eljárva hozhatnak döntést arról, hogy az adott összbüntetési vagy utólagos összbüntetési eljárásban a régi Btk. vagy a Btk. összbüntetési szabályai tartalmazzak-e enyhébb rendelkezéseket az elítéltre nézve, és ezért az egyes esetekben melyik büntető törvény alkalmazandó. A büntető törvénykönyv időbeli hatályának értelmezése tekintetében a bírói gyakorlat alakította ki azt az értelmezési szabályrendszert, amely különös jelentőséget nyert a 2012. évi C. törvény, vagyis a Btk. hatályba lépése során és, amely jelen esetben, a Btkátm. 3. §-a megsemmisítése következtében is irányadó.
- [80] Utal rá az Alkotmánybíróság, hogy a jelen alkotmányjogi panasz eljárásban nem vizsgálta a Btk. összbüntetési szabályainak az Alaptörvénnyel való összhangját, és nem vont le következtetést azok alkalmazhatóságáról sem a visszaható hatály tilalmával, sem más alaptörvényi rendelkezéssel összefüggésben.
- [81] Megjegyzi ugyanakkor az Alkotmánybíróság azt is, hogy a régi Btk. és a Btk. összbüntetési szabályainak, valamint azokkal összefüggésben a Btk. 2. § (1)–(2) bekezdése rendelkezéseinek az értelmezése az eljáró bíróság(ok), valamint – meghatározott esetben, így különösen a bírósági joggyakorlat egységének biztosítása érdekében – a Kúria feladata [Alaptörvény 26. cikk (3) bekezdése, bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény III. fejezete] [3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [14]]. Ezen tevékenységük során a bíróságok a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik (Alaptörvény 28. cikk).

VI.

- [82] Az Alkotmánybíróság határozatának a Magyar Közlönyben történő közzététele az Abtv. 44. § (1) bekezdésének első mondatán alapul.

Budapest, 2018. július 16.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László alkotmánybíró különvéleménye

- [83] A határozat rendelkező részének 1. és 2. pontjával egyetértek, azonban a 3. pontban foglalt – önálló kérelmet külön nem érintő – visszautasítást nem tartom támogathatónak. Az indítvány megítélésem szerint az Alaptörvény IV. cikkében foglalt személyes szabadság tekintetében – bár kétségtelenül tömören megfogalmazva – tartalmaz arra vonatkozó indokolást, hogy a visszaható hatályú jogszabályi rendelkezés miatt sérti az indítványozónak ezen alapvető jogát.
- [84] Álláspontom szerint a határozat rendelkező részének 1. pontjában foglalt megsemmisítésre a jelen ügyben éppen az ad lehetőséget, hogy az indítványozó az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből levezethető, visszaható hatályú jogalkotás tilalmának sérelmét összekapcsolja a visszaható hatályú jogalkotásból fakadó, személyes szabadság sérelmét okozó hátránnyal. Nézetem szerint ugyanis – ahogy az a 3001/2014. (I. 24) AB végzés indokolásából következik – az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének sérelmére hivatkozó alkotmányjogi panasz csak abban az esetben fogadható be és bírálható el érdemben, ha az indítványozó az alapvető jogot nem tartalmazó B) cikk (1) bekezdésével összefüggésben valamely Alaptörvényben biztosított jogának a sérelmét is megjelölte; és csak akkor vezethet eredményre, ha az Alaptörvényben biztosított jog sérelme – mint az a jelen esetben a személyes szabadsághoz való jogot illetően a határozat egészének logikájából is következően – megállapítható.

Budapest, 2018. július 16.

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária alkotmánybíró különvéleménye

- [85] Nem értek egyet a rendelkező rész 1. pontjával, ezért az Abtv. 66. § (2) bekezdésben biztosított jogköröm alapján a következő különvéleményt csatolom a határozathoz.
- [86] 1. Osztom a többségi határozat azon kiindulási pontját, hogy az ügyben az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság – azon belül a jogbiztonság – elvének részét képező visszaható hatály tilalmával kap-

csolatban kimunkált alkotmánybírói gyakorlat megfelelő alkalmazására van szükség, így tehát annak van döntő jelentősége, hogy mely időpont (mint tény) bír relevanciával az összbüntetés jogintézményének alkalmazása szempontjából, ugyanis ehhez képest lehet a jogalkotás/jogalkalmazás visszaható hatályú. Álláspontom szerint az alkotmányos probléma kulcskérdésére (azaz az összbüntetés szempontjából releváns tény meghatározására) nem ad helyes választ a többségi határozat, mert figyelmen kívül hagyja az említett jogintézmény járulékos és deklaratív jellegét.

- [87] A többségi határozat azzal indokolja a Btkátm. 3. §-ának alaptörvény-ellenességét, hogy a kifogásolt alkalmazási szabály „a hatályba lépését megelőzően keletkezett tényekre alkalmazandó. (...) a hatályba lépését megelőzően keletkezett tényekhez fűz új, a korábban hatályos szabályozáshoz képest eltérő jogkövetkezményt azáltal, hogy meghatározza az ebbe a körbe eső ítéletekben kiszabott szabadságvesztés büntetés tartamának a megállapítására irányadó szabályt.”
- [88] Ugyanakkor, ahogy a többségi határozat által ismertetett és megerősített 1012/B/2008. AB határozat is megállapítja: „[az] összbüntetésbe foglalás (...) egy járulékos jogintézmény. Ennek lefolytatásakor a bíróság nem kerül abba a helyzetbe, hogy önálló tényállást állapítson meg, bizonyítást folytasson le, felelősséget tisztázzon, önálló büntetést szabjon ki. Csupán arra van joga, hogy – előre meghatározott elvek szerint – a korábbi döntések tartalmát a büntetés mértéke és egyes végrehajtási kérdések tekintetében egységesítsen. Ennek során a már megállapított büntetések osztartamától csak kedvező irányba térhet el. Az anyagi és az eljárási jog rendszerében körülírt szabályokból világosan megállapítható, hogy ez »deklaratív« bírói tevékenység, amelynek során a Btk. általános és különös részében foglalt szabályokat a bírónak következetesen, mérlegelés nélkül érvényesíteni kell.
- [89] Mindebből az következik, hogy az összbüntetési eljárás során a bíróság – a jelenlegi szabályok mellett – nem is kerülhet abba a helyzetbe, amikor a nullum crimen sine lege és annak társelvi szóba kerülnének.”
- [90] A járulékos és deklaratív jelleg azt jelenti ugyanis, hogy összbüntetési ítélet meghozatala kizárólag az alapul fekvő ügyekben meghozott (bűnösség megállapítását és szabadságvesztés büntetés, valamint egyéb jogkövetkezmények kiszabását tartalmazó) érdemi és jogerős döntéseket követően történhet meg, amelyben az alapítételek megváltoztatására sem kerül sor, kizárólag a kiszabott büntetések egységesítése és együttes tartamuk arányosítása történik meg. Másként fogalmazva, az összbüntetés szükségessége legkorábban kizárólag abban az időpontban merül fel, amelyben jogerőre emelkedik a második (egyébként a feltételeknek megfelelő) jogerős ítélet. Mindez tehát azt is jelenti, hogy az összbüntetési szabályok is legkorábban ettől az időponttól alkalmazhatóak.
- [91] Álláspontom szerint ez az időpont bír jelentőséggel a visszaható hatály szempontjából.
- [92] Márpedig a Btkátm. nem mond mást, minthogy abban az esetben, ha az összbüntetés szükségessége a Btk. hatályba lépését követően merült fel, akkor a Btk. (új) összbüntetési szabályait kell alkalmazni. Az összbüntetés pedig – ahogy fentebb utaltam rá – nem érinti/érintheti az összbüntetésbe foglalandó büntetőügyek alapjául szolgáló tényeket, körülményeket (még a Btkátm. hatályba lépését megelőzően jogerőre emelkedett ügyekben sem), ezért a kifogásolt szabályozás nem minősül visszaható hatályúnak.
- [93] 2. A továbbiakban pedig utalni kívánok arra is, hogy álláspontom szerint az indítványozó azért sem kifogásolhatja eredményesen a támadott jogszabályi rendelkezést azon az alapon, hogy az ügyében a későbbi, szigorúbb összbüntetési szabályok (mint kedvezmény szabályok) alkalmazását írta elő a jogalkotó, mert a jogalkotónak alkotmányos lehetősége van arra, hogy az általa nyújtott kedvezményt szigorítsa. Így – figyelemmel arra, hogy a visszaható hatályú jogalkalmazás tekintetében az összbüntetés vonatkozásában a különvéleményem 1. pontjában (Indokolás [86]–[92]) írt időpont bír relevanciával – az indítványozó nem alapíthat alanyi jogot az ezt megelőző időszakban hatályban volt, kevésbé szigorú szabályozás alkalmazására {hasonlóan lásd: 16/2014. (V. 22.) AB határozat, Indokolás [44]}.
- [94] A fentiekben kifejtettek alapján tehát az Alkotmánybíróságnak a panaszt – a Btkátm. 3. §-át támadó részében is – el kellett volna utasítania.

Budapest, 2018. július 16.

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

[95] A különvéleményhez csatlakozom.

Budapest, 2018. július 16.

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

[96] A különvéleményhez csatlakozom.

Budapest, 2018. július 16.

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

[97] A különvéleményhez csatlakozom.

Budapest, 2018. július 16.

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

[98] A különvéleményhez csatlakozom.

Budapest, 2018. július 16.

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/986/2015.

